

Technická normalizácia – činnosť TK 69

Terminológia. Informácie a dokumentácia

Budovanie informačnej spoločnosti, rozvoj informačných technológií, zavádzanie akýchkoľvek systémov vyžaduje vysoký stupeň interoperability, technickej, technologickej a inštitucionálnej, preto harmonizácia všetkých postupov a ich optimálne nastavenie je predovšetkým otázkou nielen správnych legislatívnych nástrojov, ale aj dôsledného dodržiavania prijatých technických noriem v danej oblasti.

Na Slovensku sú **pojmy technický predpis a technická norma** definované práve zákonom č. 264/1999 Z. z., a to v § 4 technický predpis, v § 5 technické normy, v § 6 tvorba, schvaľovanie a vydávanie slovenských technických noriem. V § 7 zhoda so slovenskými technickými normami a odsek 3 priamo definuje, že *dodržiavanie slovenskej technickej normy je dobrovoľné*. STN tak dostáva nové postavenie – **dobrovoľnosť**, teda **nezáväznosť**. Norma sa aj napriek dobrovoľnosti stáva zárukou, že jej dodržanie sa bude považovať za splnenie technických požiadaviek, a ak je norma harmonizovaná s technickým predpisom, za splnenie ním stanovených požiadaviek. Vo všeobecnosti teda majú normy postavenie nezáväznosti. V prípade ich **citácie v záväznom právnom predpise** sa stávajú **záväznými** a ďalšia možnosť zvýšenia ich právnej sily je vyžadovanie dodržiavania STN priamo v zmluvách.¹ Práca na technickej normalizácii je službou na poli vedy a technológie, ktorá je poskytovaná pre celú spoločnosť. Celá národná ekonomika profituje z výsledkov technickej normalizácie.

Slovensko a samostatná technická normalizácia

Činnosť samostatnej technickej normalizácie na Slovensku sa datuje od 1. 1. 1993, keď v zmysle zákona č. 2/1993² Zb. zo 16. 12. 1992 bol zriadený Ústav pre normalizáciu, metrológiu a skúšobníctvo SR (ÚNMS SR), následne k 1. 1. 1993 zriadil ÚNMS SR Slovenský ústav technickej normalizácie (SÚTN) ako rozpočtovú organizáciu. SÚTN bol 1. 1. 1999 preklasifikovaný na štátnu príspevkovú organizáciu.

Pôsobnosť SÚTN v oblasti technickej normalizácie je univerzálna a zahŕňa všetky oblasti národného hospodárstva a všetky oblasti ľudskej činnosti, kde sa uplatňujú normalizačné princípy. Pri svojej činnosti sa SÚTN opiera o prácu odborníkov združených v technických komisiách (TK). Prvé TK (resp. TNK – technické normalizačné komisie) vznikli už v roku 1993. Boli zakladané so zámerom vytvoriť stále skupiny odborníkov zastupujúce zainteresované subjekty, ktoré sa budú priebežne zaoberať tvorbou noriem v danej odbornej oblasti. Ich hlavnou náplňou v začiatkoch činnosti bola hlavne tvorba pôvodných slovenských technických noriem.

SÚTN ako národný normalizačný orgán (www.sutn.sk) je členom týchto medzinárodných komisií: **Medzinárodná organizácia pre normalizáciu (ISO – www.iso.org)** a **Medzinárodná elektrotechnická komisia (IEC –**

www.iec.ch). Riadne členstvo má SÚTN v európskych normalizačných komisiách **Európska komisia pre normalizáciu (CEN – www.cen.eu)** a **Európska komisia pre normalizáciu v elektrotechnike (CENELEC – www.cenelec.eu)**.

Medzinárodná spolupráca

Slovenský ústav technickej normalizácie je od 1. 1. 2000 rozhodnutím predsedu Úradu pre normalizáciu, metrológiu a skúšobníctvo (ÚNMS SR) určenou právnickou osobou na tvorbu, schvaľovanie a vydávanie slovenských technických noriem (STN) podľa zákona č. 264/1999 Z. z.

SÚTN zodpovedá za proces tvorby noriem od zostavenia plánu technickej normalizácie (TN) až po vydanie noriem a normalizačných publikácií. Udržiava sústavu národných noriem STN, udržiava a sprístupňuje fondy európskych noriem EN a medzinárodných noriem ISO, ako aj zahraničných noriem. Poskytuje rešerše z databáz – jednorazové alebo trvalé sledovanie. Slovenské technické normy STN sú k dispozícii v tlačenej alebo elektronickej podobe; ich aktuálny zoznam je k dispozícii v **internetovej predajni** na webovej stránke SÚTN.

Odbornú prácu v medzinárodných normalizačných organizáciách vykonávajú technické komisie (TC) a subkomisie (SC). Prácu v TC/SC organizujú ich predsedovia a tajomníci. Návrhy noriem tvoria experti v pracovných skupinách (WG), ktoré sú podriadené TC alebo SC.

SÚTN oznamuje Ústrednému sekretariátu ISO svoj záujem o normalizačnú prácu v jednotlivých TC/SC, a to ako **P-člen (participant)** alebo ako **O-člen (observer)**, alebo sa rozhodne, že nebude ani P-členom, ani O-členom v danej TC/SC, a vtedy nemá právo ani povinnosť zúčastňovať sa na práci v TC/SC. Dostáva však všetky návrhy noriem v etapách DIS (draft international standards), FDIS (final draft international standards) a má právo o nich hlasovať.

- P-člen má povinnosť aktívne pracovať v TC/SC, vyjadrovať sa, pripomienkovať a hlasovať o všetkých dokumentoch TC/SC, menuje delegáta na zasadnutie TC/SC a ospravedlňuje neúčast, nominuje experta do pracovných skupín.
- O-člen sleduje prácu v TC/SC ako pozorovateľ, dostáva dokumenty TC/SC, má právo predkladať pripomienky a zúčastňovať sa na zasadnutiach, môže hlasovať o návrhoch noriem, avšak nemá právo hlasovať o návrhu novej práce a ani nominovať experta do pracovných skupín.

Všetky normy a ostatné publikácie vydané v ISO sú predmetom systematickej previerky s cieľom určiť, či môžu byť potvrdené, revidované alebo zmenené, prepracované do inej formy publikácie alebo zrušené. V ISO sa systematické previerky vykonávajú v stanovených intervaloch, spravidla

¹ Zákon č. 264/1999 o technických požiadavkách na výrobky a posudzovaní zhody a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov Z. z.

² Zákon 2/1993. Zákon Národnej rady Slovenskej republiky, ktorým sa mení a dopĺňa zákon Slovenskej národnej rady č. 347/1990 o organizácii ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov Z. z.

5 rokov po vydaní publikácie. Termíny previerok sa môžu skrátiť na žiadosť ústredných sekretariátov ISO alebo minimálne dvoch národných orgánov.

Technická komisia 69 (TK 69)

Technická komisia TK 69 s pôvodným názvom **Terminológia** bola zriadená **24. 4. 1996**. Rozsah pôsobnosti tejto národnej komisie bol totožný s obsahom medzinárodnej technickej komisie **ISO/TC 37 Terminológia a ďalšie jazykové a obsahové zdroje** a zameriaval sa na normalizáciu princípov a metód terminologickej činnosti a spolupráce.

V novembri 1998 na riadnom zasadnutí TK 69 prijali členovia komisie návrh na rozšírenie pôsobnosti TK 69 o oblasť dokumentácie a vedeckých informácií, ktorú na medzinárodnej úrovni zastrešuje **ISO/TC 46 Informácie a dokumentácia**. V súvislosti s novou náplňou komisie sa zmenil aj názov TK 69 na **Terminológia. Informácie a dokumentácia**.

Tajomníkom komisie bol od jej založenia pracovník Slovenského ústavu technickej normalizácie. K októbru 2012 mala TK 69 12 členov. Zoznam členov s doplňujúcimi informáciami je uvedený v nasledujúcej tabuľke. Proces prijímania a vyradovania členov a hlasovania je presne definovaný v Štatúte a rokovacom poriadku technických komisií.

V SÚTN bolo doteraz založených 116 technických komisií a 7 pracovných skupín (PS). TK nemajú právnu subjektivitu a rozhodnutia technických orgánov (TK/SK/PS) majú pre SÚTN charakter odporúčania.

Zoznam členov TK 69 Terminológia.

Informácie a dokumentácia*

k 15. 10. 2012

nájdete na webovej stránke:

http://www.cvtisr.sk/buxus/generate_page.php?page_id=903.

* Pozn. redakcie: Spomínaný zoznam prinášame aj v e-verzii nášho časopisu.

Štatút technických komisií

Základným dokumentom upravujúcim činnosť TK je Štatút a rokovací poriadok technickej komisie, je dostupný na webovej adrese: [www.sutn.gov.sk /Technická normalizácia/Technické komisie/Národné TK](http://www.sutn.gov.sk/Technická_normalizácia/Technické_komisie/Národné_TK). Dokument o. i. stanovuje aj postup SÚTN na odstránenie pasivity, resp. nedostatočnej činnosti TK, a pri zrušení TK. Založenie a zrušenie TK oznamuje SÚTN vo Vestníku ÚNMS SR a na svojej webovej stránke.

Rozhodnutia technických komisií, subkomisií (SK) a pracovných skupín (PS) majú pre SÚTN charakter odporúčania.

Strategické vyhlásenie

Od roku 2003 musí každá komisia vypracovať Strategické vyhlásenie (SV). Tento dokument vo svojich častiach presne vymedzuje rozsah pôsobnosti TK (SK), potreby trhu, plán práce, ako aj pravidelnú previerku noriem. Strategické vyhlásenie TK sa aktualizuje minimálne raz za dva roky, časti Plán práce a Pravidelná previerka noriem sa aktualizujú **každý rok k 31. januáru**.

Strategické vyhlásenie TK 69 sa reviduje každoročne buď priamo na svojom zasadnutí, alebo korešpondenčne.

Plán práce

Plán práce TK 69 sa každoročne aktualizuje podľa potrieb trhu, finančných možností SÚTN, finančných možností zainteresovaných inštitúcií a podľa pracovnej vyťaženia spracovateľov noriem.

Pri spracovaní noriem sa spolupracuje prevažne so Slovenskou národnou knižnicou v Martine, Univerzitnou knižnicou v Bratislave, Katedrou knižničnej a informačnej vedy FiF UK a Jazykovedným ústavom Ľ. Štúra SAV. Táto spolupráca sa predpokladá aj do budúcnosti, nie je však vylúčené jej rozšírenie o ďalšie organizácie, ak si to tematika pripravovaných noriem vyžiada.

V TK 69 nie je zatiaľ zastúpená oblasť vydavateľská a polygrafická. V prípade, že sa táto situácia zmení, zreviduje sa STN 01 0199.

Previerky STN

Pravidelná previerka noriem (pôvodných STN) obsahuje zoznam všetkých noriem, za ktoré TK 69 zodpovedá, spolu s dátumom vydania najnovšej verzie vrátane zmien, ale s vylúčením prác uvedených v aktuálnom pláne.

Normy sa preverujú z hľadiska aktuálnosti a prípadného konfliktu s európskymi normami.

Pre každú normu treba stanoviť dátum previerky a výsledok previerky spolu s určením zodpovednosti (osoba, skupina, prípadne celá TK).

Výsledok previerky je súčasťou aktuálneho strategického vyhlásenia**, ktoré je dostupné na webovej adrese: http://www.cvtisr.sk/buxus/generate_page.php?page_id=1173.

** Pozn. redakcie: Strategické vyhlásenie na rok 2012 prinášame aj e-verzii nášho časopisu.

Činnosť národnej TK 69 sa zameriava okrem už spomínaných pravidelných previerok pôvodných noriem STN aj na preberanie medzinárodných noriem z oblasti **ISO/TC 46 Information and Documentation (Informácie a dokumentácia)** a **ISO/TC 37 Terminology and other language and content resources (Terminológia a ďalšie jazykové a obsahové zdroje)**.

V týchto komisiách nemá SÚTN P-členstvo ani O-členstvo.

V ISO/TC 46 (vrátane SC) bolo doteraz vypracovaných 110 normalizačných dokumentov, z toho priamo pod TC bolo vypracovaných 42 dokumentov.

V ISO/TC 37 bolo doteraz vypracovaných 38 normalizačných dokumentov.

Preberanie noriem a ich financovanie

TK 69, rovnako ako aj ostatné TK, na svojich zasadnutiach navrhuje, prerokúva a vypracúva podklady na zostavenie plánu technickej normalizácie na základe požiadaviek zastúpených zákazníkov a väzieb na európsku a medzinárodnú normalizáciu. Navrhuje spôsob preberania noriem do sústavy STN podľa kritérií stanovených SÚTN, odporučí spracovateľa a spolu so zástupcom SÚTN dohodne možnosť financovania spracovania noriem.

Do sústavy slovenských technických noriem sa môžu prevziať medzinárodné alebo európske normy buď prekladom, alebo prevzatím originálu, alebo prevzatím

tak, že je oznámené vo Vestníku ÚNMS SR, že norma bola zaradená do sústavy STN (pri medzinárodných normách sa tento spôsob prevzatia neuplatňuje).

Z oblasti pôsobnosti TK 69 bolo doteraz prevzatých 56 medzinárodných a európskych noriem, z toho 13 už bolo nahradených novšími verziami noriem a 4 boli zrušené v ISO bez náhrady.

Tieto normy sú prevzaté do sústavy STN buď prekladom do slovenského jazyka, alebo sú prevzaté originálom (telo normy je v anglickom jazyku, prípadne v českom jazyku – preklad ISO normy) s národným predhovorom a národnou prílohou.

Podľa zákona č. 264/1999 Z. z. § 7 „náklady na tvorbu STN uhrádza ten, kto požaduje ich spracovanie. Náklady na tvorbu STN, vrátane harmonizovaných STN, ktoré sa spracúvajú na základe požiadaviek ministerstiev, uhrádza Úrad pre normalizáciu, metrológiu a skúšobníctvo SR (ÚNMS SR).“

Spracovanie prekladov noriem EN a ISO do sústavy STN je limitované finančnými možnosťami SÚTN, preto je na spracovanie noriem prekladom, ale aj revízii pôvodných STN potrebné hľadať možnosti financovania mimo SÚTN.

Zoznam platných a zrušených STN v pôsobnosti TK 69 je zverejnený na webovej stránke:

http://www.cvtisr.sk/buxus/generate_page.php?page_id=902.

* Pozn. redakcie: Zoznam platných a zrušených noriem prinášame aj v e-verzii nášho časopisu.

Tabuľka obsahuje všetky normy, ktoré spadajú do oblasti pôsobnosti TK 69, ako aj tie, ktoré boli zrušené bez náhrady. Uvedený zoznam noriem je pre príslušnú komunitu pracujúcu s týmito normami upozornením, aby sa používali iba platné normy.

Zasadanie komisie sa uskutočňuje minimálne raz do roka, osobitné zasadania sa realizujú podľa potreby, resp. podľa potreby práve riešených úloh.

Pracovné priority:

- preberanie noriem ISO,
- preberanie noriem EN,
- priebežná preverka platných noriem,
- príprava národných stanovísk k pripravovaným medzinárodným a európskym normám z oblasti terminológie, informácií a dokumentácie.

Zoznamy platných a schvaľovaných noriem, ako aj informácie o činnosti technickej komisie sa uverejňujú na internetovej stránke CVTI SR (www.cvtisr.sk), Slovenskej národnej knižnice (www.snk.sk) a na informačnej bráne slovenskej knižničnej a informačnej vedy InfoLib (www.infolib.sk).

Námety do plánu úloh na nasledujúci rok sa sledujú v priebehu celého roka medzi dvoma zasadnutiami a súčasťou strategického vyhlásenia je stanovenie plánu práce na nasledujúce obdobie. Tu sa však naráža na najväčšiu prekážku, a tou je zabezpečenie financovania jednotlivých noriem zaradených do návrhu na prebratie do sústavy STN prekladom.

Na rok 2012 boli v rámci TK 69 vytypované nasledujúce normy, no ich spracovanie je otázne vzhľadom na uvedenú nutnosť získať finančné prostriedky mimo SÚTN:

- **ISO 10957: 2009** Information and documentation – International standard music number (ISMN) – *prevziať prekladom*
- **ISO 15836: 2009** Information and documentation – The Dublin Core metadata element set – *prevziať prekladom*
- **ISO 2146: 2010** Information and documentation – Registry services for libraries and related Organisations – *prevziať prekladom*
- **ISO 24619: 2011** Language resource management – Persistent identification and access in language technology applications – *prevziať prekladom*
- **ISO 12620: 2009** Terminology and other language and content resources – Specification of data categories and management of a Data Category Registry for language resources – *plánované prehodnotenie návrhu revízie normy a potreba prevzatia revízie normy do sústavy STN*
- **ISO 704: 2009** Terminology work – Principles and methods – *prevziať prekladom (až po revízii ISO 1087 v ISO/TC 37)*
- **ISO 1951: 2007** Presentation/representation of entries in dictionaries – Requirements, recommendations and information – *prevziať prekladom*
- **ISO 2709: 2008** Information and documentation – Format for information exchange – *prevziať prekladom*
- **ISO 14721: 2003** Space data and information transfer systems – Open archival information system – Reference model – *prevzatie zatiaľ neurčené*
- **ISO 15489-1: 2001** Information and documentation – Records management – Part 1: General – *prevzatie zatiaľ neurčené*
- **ISO/TR 15489-2:2001** Information and documentation – Records management – Part 2: Guidelines – *prevzatie zatiaľ neurčené*
- **ISO/DIS 16919** Space data and information transfer systems – Requirements for bodies providing audit and certification of candidate trustworthy digital repositories – *prevzatie zatiaľ neurčené*
- **ISO/DIS 16363** Space data and information transfer systems – Audit and certification of trustworthy digital repositories – *prevzatie zatiaľ neurčené*

Záver

Môžeme len dúfať, že spracovaný materiál poukáže na zložitú problematiku normalizačnej činnosti spadajúcej pod TK 69, na to, že by jej rozhodne bolo potrebné venovať v našej odbornej komunite väčšiu pozornosť. Jednak zo strany inštitúcií, ktoré by mali možnosť finančne túto problematiku podporiť, ako aj zo strany odborníkov, aby jednotlivé normy potrebné pre prácu v oblasti terminológie, informácií a dokumentácie boli včas identifikované a následne bol spustený proces ich preberania do sústavy STN aj s finančnou alokáciou na ich spracovanie.

Zoznam bibliografických a iných odkazov

1. Metodické pokyny na normalizačnú činnosť, MPN 3: 2007, Preberanie európskych noriem do sústavy slovenských technických noriem. [cit. 2012-25-10] Dostupné na internete:

http://www.sutn.sk/files/Technicka_normalizacia/Metodicke_pokyny/MPN_3_2007.pdf

2. Metodické pokyny na normalizačnú činnosť, MPN 5: 2002, Normalizačná spolupráca s ISO a IEC. [cit. 2012-25-10] Dostupné na internete: http://www.sutn.sk/files/Technicka_normalizacia/Metodicke_pokyny/MPN_5_2002.pdf
3. ISO/TC 37 Terminology and other language and content resources. [cit. 2012-25-10] Dostupné na internete: http://www.iso.org/iso/home/standards_development/list_of_iso_technical_committees/iso_technical_committee.htm?commid=48104
4. ISO/TC 46 Information and documentation. [cit. 2012-25-10] Dostupné na internete: http://www.iso.org/iso/home/standards_development/list_of_iso_technical_committees/iso_technical_committee.htm?commid=48750
5. Štatút a rokovací poriadok technickej komisie, SÚTN, Bratislava, február 2008. [cit. 2012-25-10] Dostupné na internete: [nické komisie/Národné TK.](http://www.sutn.gov.sk/Technicka_normalizacia/Tech-</div><div data-bbox=)

6. Zákon č. 264 zo 7. septembra 1999 o technických požiadavkách na výrobky a posudzovaní zhody a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov Z. z. [online] [cit. 2012-25-10] Dostupné na internete: http://www.tsup.sk/files/264_1999.pdf
7. Zákon 2/1993 Zákon Národnej rady Slovenskej republiky, ktorým sa mení a dopĺňa zákon Slovenskej národnej rady č. 347/1990 o organizácii ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov Z. z. [online] [cit. 2012-25-10] Dostupné na internete: <http://www.ujd.gov.sk/zakony/zakon2-1993.htm>
8. ŽITŇANSKÁ, Mária: Normalizačná činnosť v oblasti knižnično-informačných systémov – činnosť TK 69. Bratislava : CVTISR, 2007, roč. 11, č. 1 (2007), s. 36-40. ISSN 1336-0779. [cit. 2012-25-10] Dostupné na internete: <http://www.cvtisr.sk/buxus/itlib/itlib071/zitnanska.htm>

Ivana Hrubá

ivana.hrub@sutn.gov.sk

Mária Žitňanská

maria.zitnanska@cvtisr.sk